

Het oorlogsdagboek in het kasteel van Heeze

Heemkronijk jaar:2004, jaargang:43, nummer:4, pag:63 -71

HET OORLOGSDAGBOEK IN HET KASTEEL VAN HEEZE (I)

door: C.S. Smit en J.J.F. de Waal

Inleiding

De archivaris van [kasteel](#) Heeze trof in het archief van dit kasteel een dagboek aan waarin de gebeurtenissen van de enerverende oorlogsmaanden rond de bevrijding van Heeze (20 september 1944) en omgeving door een ooggetuige zijn opgetekend. (1) Het tot dusver onbekend gebleven dagboek brengt die dramatische periode van de Tweede Wereldoorlog zestig jaar na dato weer tot leven.

Samuel John, baron van Tuyll van Serooskerken, in zijn werkkamer. Bron: Heeze. Geschiedenis van een schilderachtig dorp, Jean Coenen

Het dagboek bestaat uit tien dubbelzijdig beschreven bladen, dus twintig kantjes, van briefpapier voorbedrukt met naam-, adres-, telefoon- en postrekeninggegevens van Baron Van Tuyll van Serooskerken van Heeze en Leende .

De schrijfster van het dagboek is mevrouw Hanny van Rosenthal. Zij was destijds de weduwe van generaal Van Rosenthal, een vriend van Samuel John baron van Tuyll van Serooskerken. Hanny van Rosenthal werd op 26 september 1881 in 's-Gravenhage geboren als Johanna Wilhelmina van den Bergh, dochter van Solko Johannes van den Bergh en Sophia Emma Nicolette van Limburg Brouwer. Zij huwde op 5 augustus 1902 in 's-Gravenhage met Theodoor Lodewijk Samuel Nedermeijer ridder van Rosenthal, geboren op 29 augustus 1867 in Sneek, ritmeester der cavalerie.

Volgens mr. H.N.C. baron van Tuyll van Serooskerken kwam Hanny van Rosenthal-van den Bergh in juli 1940 naar Heeze en vertrok ze daar in juli 1945. Het was een aangename, vriendelijke dame. Freule Miep gravin van Limburg Stirum, een nicht van Samuel John baron van Tuyll van Serooskerken, volgde haar in Heeze op. Oude Heezenaren, althans de afstammelingen van de werkers op het kasteel, kennen deze freule nog. Hanny van Rosenthal-van den Bergh is omstreeks 1959 in Amersfoort overleden.

(1) Huisarchief kasteel te Heeze, inventarisnummer F190

Bepaalde woorden of afkortingen in de tekst van het dagboek waren soms moeilijk te lezen. Ook namen van genoemde personen leverden hier en daar problemen op. Waar een uitleg, verklaring of toevoeging voor de duidelijkheid nodig werd geacht, is dat met noten in het dagboek aangegeven of in het kort achter de desbetreffende tekst in het dagboek zelf vermeld.

De afkorting S. (ook de naam Sam) verwijst naar Samuel John baron van Tuyll van Serooskerken (Arnhem, 1874 - Heeze, 1955), die in augustus 1902 als nieuwe kasteelheer was ingehaald en sindsdien in Heeze woonde.

De afkortingen D. en E. staan meestal voor Duitse(rs) en Engelse(n).

Personen die meermalen genoemd worden, zijn o.a. Van Dissel en Mulder. E.C. van Dissel was groepsleider van de NSB in Heeze en werd na de arrestatie van de later in concentratiekamp Bergen-Belsen omgekomen burgemeester jhr. Th. Serraris (1906-1945) benoemd tot burgemeester van Heeze. Hij woonde op Jachtlust in de Boschlaan.

Heimen Mulder was de rentmeester van S. Hij woonde sinds 1945 in het huis vooraan in de Boschlaan, tegenwoordig het prachtig verbouwde huis van Huisman. De noodwoning uit de tijd van rentmeester Mulder mocht daar volgens de voorschriften slechts tien jaar blijven staan. H. Mulder heeft o.a. op het kasteel gewoond, maar ook in het jachtopzienershuis in de bossen van het Huisven.

Ook is in dit dagboek geregeld sprake van de marechaussee. In Heeze was in de Franse Tijd, begin negentiende eeuw, een brigade van de gendarmerie gevestigd. De marechaussee volgde deze gendarmerie op. Er was tevens een kazerne van de marechaussee. De marechaussees, veelal vreemdelingen en afkomstig van buiten deze streek, vormden mede de politiemacht in Heeze. Ze hadden hun werkterrein ook in naburige dorpen als Leende, Maarheeze en/of Budel.

Dagboek: 31 augustus 1944 tot en met 30 september 1944

Donderdag 31 augustus 1944

Kwartiermaker gekomen in de middag. Vroeg plaats voor 1 majoor en 50 man.

Zaterdag 2 september

Om 17:00 uur komt een kwartiermaker om te zeggen, dat die avond 35 man + 1 majoor + 17 grote wagens zouden komen. Manschappen mochten niet op zolder slapen. 's Avonds de Empirekamer, Bouquetjeskamer, nevenkamertje en 28 en 29 in orde gemaakt. (1)

De 3 eerste kamers totaal leeggedragen voor soldaten. Aankomst 01:00 uur 's nachts; bij de tweede grote benzinetankwagen knapte de brug prompt in elkaar en lag de tank in de Aa. Hard gewerkt; tank om 02:00 uur met luid geraas weer op vasten bodem. Om 03:00 uur eindelijk rust.

- (1) Hier worden bepaalde kamers van het kasteel genoemd. De Empire-kamer is ingericht in empirestijl, de stijl van het eerste Franse keizerrijk (1804-1814). De Bouquetjeskamer dankte haar naam misschien aan het motief van het behang in deze nog bestaande kamer. De kamers 28 en 29 lagen in de noordelijke vleugel en zijn later samengevoegd tot de salon voor de familie.

Zolder van kasteel Heeze boven de toegangspoort. Op de verhoging is een oude draagstoel van de vroegere bewoners zichtbaar. Foto: J.J.F. de Waal

De Empire-kamer van kasteel Heeze, waar soldaten waren ingekwartierd. Foto: J.J.F. de Waal

Zondag 3 september

Veel gesleep met meubels en bedden. Enige mensen bij de baas ondergebracht. Telefoon met de Ortskommandant in Eindhoven. De dag ging voorbij in grote en kleine moeilijkheden.

Maandag 4 september

Nu weer grote hoekkamer ontruimd; meubels na veel gesleep op de waszolder. Van Dissel burgemeester; hij was vol angst en beven. 's Middags en 's avonds gingen wij kijken naar de eindeloze stoet auto's, wagens en verdere vreemdsoortige voertuigen van een verslagen leger die zonder tussenpoos voorbij trokken. 's Avonds nog meer manschappen en er zou plaats gemaakt moeten worden voor 2 officieren. Heftige discussie tussen Sam en de majoor die daarmede eindigde dat Sam de bewuste officieren naar Barendsma ⁽¹⁾ bracht. De gehele nacht dreunde het huis van zeer zware ontploffingen, die maakten dat wij ons gingen aankleden en verder de nacht boven op bed liggende doorbrachten.

Dinsdag 5 september ⁽²⁾.

Bericht kwam binnen dat Breda 4 september veroverd was en de geallieerde legers naar Rotterdam doortrekken. Tot onze grote vreugde begonnen de militairen hier alles in te pakken, en vertrokken om 3 uur. De zware ontploffingen van de nacht werden veroorzaakt door de Duitsers die het vliegveld Welschap vernielden en de kazerne en een school in de lucht lieten springen. Hele dag trekken nog de meest vreemde voertuigen en dito bespanningen door het dorp.

Woensdag 6 september

Vrij rustige dag. Bij Thomassen veel ongedorst haverstro weggehaald. [In de marge van dit dagboek staat bij 6 september nog het volgende vermeld: 4 à 5 vim haver van v. T. v. A. gestolen.] ⁽³⁾

- (1) Hotel-Pension Barendsma, voorheen Van Dijk, in de Kapelstraat was destijds een bekend hotel in Heeze.
- (2) Deze dag zou naderhand bekend worden als dolle dinsdag. Op dinsdag 5 september 1944 raakte de N.S.B. in paniek en bereidde de Nederlandse bevolking zich al voor op de ontvangst van de bevrijders, aan wier komst echter, met name in Holland, nog de hongerwinter 1944-1945 zou voorafgaan.
- (3) Thomassen was pachter van de kasteelboerderij, nu de Wijnhoeve, aan de Kapelstraat. Vim: een vim is een hoeveelheid van honderd (en vier bos toe, dus 104) of 120 bossen. Het is onbekend wie of wat met v. T.v.A. wordt bedoeld.

De vreemde voertuigen uit het dorp vertrokken om 7 uur. Bij Thomassen stalen zij 1 varken, 1 schaap en 4 kippen. Na tafel liepen S. en ik even het dorp in; thuiskomende hoorden wij, dat er weer inkwartiering kwam in de nacht.

Een wachtmeester met 34 man en 35 paarden; komende uit St. Lô, via Parijs; Brussel en bij Bladel over de grens. Zij kwamen nu het laatst uit Veldhoven en waren oververmoeid na de tocht van 6 weken, zonder rust. Legden per dag soms 40 K.M. af. Zij arriveerden om 3 uur 's nachts; het huis kwam hier om 4½ tot rust. Geschikte wachtmeester uit Keulen; getrouwd met een Weense.

Donderdag 7 september

Vrij rustige dag; inkwartiering is zeer bedaald. 's Avonds moeten wij 8 uur binnen zijn. De burgemeester moet de wegen laten bewaken tegen opstoppen.

Vrijdag 8 september.

Inkwartiering verdween plotseling in de nacht. Laatste wagen vertrok om 5 uur. De geallieerden schijnen bij Beringen over het Albert-Kanaal getrokken te zijn. Fietsendiefstallen door de D. op grote schaal in het dorp. Henk van Tuijll (1) was een van de vele slachtoffers.

Zaterdag 9 september.

Fietsendiefstallen gaan door; nu ook paarden. Marechaussees gingen uit met kar en paard om meel te vorderen voor de bakkers. In het dorp niets meer te krijgen; zelfs geen zout. Verder rustig.

Zondag 10 september.

Grote trek door het dorp van karren, paarden, soldaten per fiets; zelfs met kindewagens, waarin zij hun ransels en geweren hadden gelegd. 's Middags probeerden zij de bruine van S. te stelen + een wagen van Thomassen. Het werd tijds verhoinderd door de marechaussee.

Maandag 11 september

De geallieerde voorhoedetroepen trokken in de morgen over de Nederlandse grens. 2e Engelse leger onder de beroemde Generaal Montgomery. Verscheidene grote ontploffingen in Eindhoven. Nog steeds trokken er vreemde voertuigen door het dorp.

Dinsdag 12 september

Rode Kruis van de Duitsers ingericht op Kleyn-Eymerick, de woning van Dr Kwisthout. (2) Veel kanongebulder uit het Zuiden. Kanonnen opgesteld tussen Valkenswaard-Aalst.

(1) Henk van Tuijll. Dit is mr. Hendrik Nicolaas Cornelis baron van Tuyll van Serooskerken, de huidige bewoner van kasteel Heeze. Hij is de oudste zoon van Jan Maximiliaan baron van Tuyll van Serooskerken (1886-1938) en jonkvrouw Carolina Frederika Henriëtte Quarles van Ufford (1887-1972), welk echtpaar zich in 1934 op kasteel Geldrop had gevestigd. Na het overlijden van haar echtgenoot Jan Maximiliaan in 1938 zou de douairière Van Tuyll tot Serooskerken tot haar dood in 1972 op kasteel Geldrop blijven wonen. Haar oudste zoon mr. Hendrik N.C. baron van Tuyll van Serooskerken erfde in 1955 kasteel Heeze van zijn oom Samuel John baron van Tuyll van Serooskerken (1874-1955), die in dit oorlogsdagboek steeds voorkomt als S. of Sam.

(2) Dr. Kwisthout is dokter H.J. Kwisthout uit Heeze. Hij liet de villa Cleyn Eimerick bouwen in de (Oude) Stationsstraat 16.

*Cleyn Eimerick, Oude Stationsstraat 16, destijds
woning van dokter H.J. Kwisthout. Zie 12 september.
Foto: J.J.F. de Waal*

Woensdag 13 september

Heeze is totaal afgesloten van de buitenwereld. Geen post, geen telefoon, geen telegraaf. Veel kanongebulder en zeer veel E. vliegtuigen, waarvan sommigen zeer laag over het dorp scheerden.

Donderdag 14 september

Heel veel kanongebulder; trekken van troepen door het dorp.

Vrijdag 15 september

Maastricht en Eysden heroverd. Eerste D. plaats veroverd Rützen.

Zaterdag 16 september

's Middags aanval op een trein bij station Heeze. Gevechten in Aken. 's Avonds luchtalarm. Zeer zwaar, aanhoudend kanongebulder. Roof op grote schaal van alle machines uit de Philips-Fabrieken. Voor morgen zijn alle arbeiders opgecommandeerd om te werken aan het afbreken en inpakken der machines.

Zondag 17 september

Zeer grote luchtmacht met de nodige bombardementen boven Eindhoven en omstreken. Landing van het 1e Engelse luchtleger, beneden Lek en Rijn. Volgens de D. radio zeer vele landingen bij Tilburg, Eindhoven en Nijmegen. Oproeping der verzet-troepen door Generaal Eisenhower. De troepen staan onder commando van Prins Bernhard. Door de hevige bombardementen werd 's morgens de kerkdienst verkort. De luchtaanval duurde van ongeveer 10 uur 's morgens tot 6 uur 's avonds. Gedurende de dag zaten wij twee keer zonder elektrische stroom.

Maandag 18 september

In de nacht floten enige granaten over het huis en er volgden hevige knallen. S. stond om 4 uur op, maar liet iedereen nog rusten. Hij zat tot 7 uur in zijn kamer en ging daarna wat uit. 's Morgens floten de granaten weer over het kasteel. Zware ontploffingen van alle kanten. Henk bracht het nieuws mede, dat de luchtstroepen boven de Waal waren geland en dat alles daar zeer naar wens ging. 's Middags gaf de radio het nieuws door, dat Valkenswaard bevrijd was.

's Avonds het bericht dat Eindhoven in handen van de valschermjagers en de verzet-troepen was. Om 8 uur kwamen 4 Amerikaanse tanks door het dorp; het enthousiasme was enorm.

Tussen 4 en 5 namiddags kwamen de eerste partizanen langs de lindelaan voor het kasteel. De N.S.B. burgemeester was in grote angst. Hij en zijn vrouw gingen een onderdak vragen op de marechausseekazerne; onderweg werd hem zijn fiets ontfroefd door een vluchtende Duitse soldaat.

Dinsdag 19 september

In de nacht zwaar kanongebulder. Alles dreunde geweldig. Geldrop beschoten. In Heeze een boerderij in brand geschoten. De N.S.B. burgemeester Van Dissel afgezet door de wethouder Trouwen. [P.H.J. Trouwen was sinds 1939 wethouder in Heeze.]

's Middags half 3 de Engelsen op komst. Het gehele dorp liep uit getooid in oranje. Velen gingen per fiets naar de Barrier ⁽¹⁾. Waar zij stonden. S. ging er ook heen; hij sprak lang met een Amerikaan van de valschermtroepen.

De partizanen (P.A.N.) maakten jacht op de N.S.B-ers. Zij werden opgepakt en door het dorp gevoerd. (D., M., W., T., S. enz. enz. [C.S. S. en J.J.F. de W., die de tekst van dit dagboek bezorgd hebben, noemen hiervoor alleen de eerste letters van de familienamen van de vijf desbetreffende personen])

's Avonds Van Dissel gearresteerd op het gemeentehuis. Wij zaten 's middags met een lange tafel bij Barendsma en aanschouwden het vrolijk toneel. Engelse radio gaf de bevrijding door van Eindhoven en Geldrop.

Woensdag 20 september

Na de vrolijke dag van 19 september kwam 's morgens het bericht, dat Geldrop nog niet vrij was, en in Heeze weer Duitsers zaten. Zij stelden geschut en mitrailleurs op bij Ginder-over, bij de R.K. kerk en in het kleine plantsoen aan het uiteinde van het dorp, op de weg naar Geldrop. Het waren S.S. troepen, die zich verder overal verdekt opstelden, o.a. in de molen van Trouwen ⁽²⁾.

De gevangen N.S.B-ers moesten worden losgelaten. Verder kwam het vreselijke bericht door dat de Duitsers in de nacht Eindhoven en de E. troepen bombardeerden en met brandbommen bestookten. Zeer veel schade aan de stad en vele burgers kwamen om. In Heeze telkens het geblaf van de mitrailleurs; om 4 uur nam dat zeer in hevigheid toe en mengde zich daartussen het geschut van de Engelse tanks (2e leger.) die het dorp binnenkwamen. Tussen 6 en 7 lag de oprijlaan van het kasteel in het schootsveld en toen de kogels tegen de muren kletsten, gingen wij allen in de kolenkelder van het oude kasteel, die tot schuilkelder was ingericht. Het dreunde overal geweldig. Tegen half 8 werd het stil. De slag om Heeze was afgelopen met een Engelse overwinning. Zonder ophouden stroomde de vloed E. voertuigen het dorp in. Een gedeelte reed door de Boschlaan naar den Somerse weg. Wij gingen allen het dorp in; het had hier en daar nogal schade opgelopen; voornamelijk glasschade en schade aan de elektrische verbindingen, zodat wij 's avonds in het donker zaten.

(1) Met de Barrier wordt het pand bedoeld van het tegenwoordige Motel De Barrier, Bogardeind 223, Geldrop.

(2) De molen van Trouwen is de windmolen aan de Leenderweg 14; de eigenaar ervan is tegenwoordig de gemeente Heeze-Leende.

Er werd overal druk geredeneerd met de welkome gasten in Heeze. Zij waarschuwden ons, dat de nacht wel eens zeer onrustig kon worden, daar zij van plan waren de brug bij Sluis 11, over de Zuid-Willemsvaart, de enige brug, die de D. nog hadden gespaard, die nacht te veroveren. Aan de ingang van de Boschlaan stond zwaar tankgeschut en werden mitrailleurs ingegraven. Alle inwoners van de Boschlaan, (4 gezinnen + grootouders en verdere familieleden) 25 personen, kwamen om onderdak vragen in de schuilkelder. Een heel getob om in het stikdonker al die gasten daar fatsoenlijk onder te brengen. Om 11 uur gingen wij in S zijn kamer zitten om nog wat nachtrust te genieten voordat wij zelf ook in die kelder zouden moeten verdwijnen. De nacht ging echter kalm voorbij; hier en daar hoorde men schoten knallen. Maar van het grote bombardement kwam niets. 's Morgens hoorden wij dat de Holl. verzet-troepen de brug bij verrassing namen. De wachtmeester van de marechaussee Duuster had de grote handigheid gehad in Heeze in de loop van de dag de commandant van de D. troep te ontwapenen en aan de binnenstromenden Engelsen uit te leveren. Ook de gemeentearts Dr Teeuwen (1) wist hun twee D. manschappen S.S. in handen te spelen.

Donderdag 21 september.

Van 's morgens vroeg tot 's avonds trokken enorme voertuigen door het dorp. Tanks, gyps (2), grote auto s voor troepenvervoer enz, enz. Men kan zich haast geen voorstelling maken van de grootte van een dergelijk goed gemotoriseerd leger. In de oprijlaan van het kasteel staan enige tanks, met de vuurmonden gericht op Someren-Asten. De partizanen verloren helaas sluis 11 weer; de brug werd door de vijand opgeblazen. 's Middags werd er nogal geschoten; vanaf half 9 nam het vuren in hevigheid toe; de nacht was werkelijk heel erg. Bijna zonder tussenpozen floten de projectielen over het kasteel. Een enkele maal vuurde de vijand terug. Wij bleven, evenals de vorigen nacht in de kleren en zaten ongeveer een uur lang beneden, daar het gehele huis trilde en dreunde. Een luguber pretje, daar wij nog zonder licht en ook zonder water zitten. In het dorp is de O.D. (Orde-dienst) ingesteld. Tuijll Geldrop (3) staat daarvan aan het hoofd. In de namiddag werden door deze dienst de N.S.B-ers weer opgehaald, evenals verdachte personen. Zeer strenge bewaking op de verduistering. Men zegt in het dorp, dat er in het Heezer-Bosch Duitse parachutisten geland zijn. S. maakte 's middags een tocht per fiets met Mulder om de beschadigingen van Eindhoven, Aalst en Valkenswaard in ogenschouw te nemen. Over het algemeen viel het aspect van deze plaatsen hem mede.

Vrijdag 22 september.

Steeds nieuwe troepen door Heeze. Om 1 uur gingen S. en Mulder per fiets naar Someren en Asten. Tot sluis 11 ging alles goed, daarna kwamen zij in de vuurlinie van gevluchte D. tanks. Zij zochten dekking achter een E. vernielde tank, waaronder ook Engelsen zich verborgen. Na 10 min. even pauze en snelden zij per fiets naar sluis 11. Ook daar weer even geschild tegen het vuur. Zij maakten mede het onderzoek van de ongeveer 100 D. krijgsgevangenen. 's Avonds bezoek Capt. Patterett, die een zieke sergeant van hem hier bracht.

(1) Dr. Teeuwen is de bekende huisarts P. Theeuwen (Heeze, 1902 - Heeze, 1968), die in de Emmerikstraat woonde en daar zijn praktijk had. De Pieter Theeuwenlaan in Heeze is naar hem genoemd.

(2) Met gyps worden jeeps bedoeld. Hanny van Rosenthal-van den Bergh, de schrijfster van dit dagboek, kende deze voertuigen op 21 september nog niet en noteerde de naam ervan zoals ze die in het Engels opving. Op 23 september schreef ze opnieuw gyp met, tussen haakjes, de uitleg kleine open oorlogs-auto; zij streepte het woord gyp naderhand weer door om er vervolgens jeep boven te schrijven. Overigens is het Engelse woord jeep zelf ontstaan uit een afkorting, namelijk uit G.P. = General Purpose ((voor universeel gebruik).

(3) Met Tuijll Geldrop zou mr. H.N.C. baron van Tuyll van Serooskerken bedoeld kunnen zijn. Volgens de baron stelde deze Ordedienst echter niet veel voor.

Zaterdag 23 september

Zonder ophouden stroomt het E. 2e leger binnen. 's Middags gedurende 2½ uur enorme E. luchtvloot overgetrokken voor Arnhem en omstreken. Om 7 uur onverwacht bezoek van Henk van Tuijll, oudste zoon van Van Tuijll, hier in uniform van captain in het Nederl.-Engelse leger. Hij is adjudant van Prins Bernhard. De prins bracht een bezoek aan Eindhoven per auto van uit Brussel en keerde per vliegtuig terug. Henk van Tuijll maakte de kleine omweg over Heeze per jeep (kleine open oorlogsauto) en keerde daarmee naar Brussel terug. Hij had 2 Engelandvaarders bij zich. (Gevluchte jongelui uit Nederland, die in Engeland dienst doen). Deze jongens behoorden tot de lijfgarde van Prins Bernhard. Enorm veel wagens onder de linden voor het kasteel. 's Avonds bezoek van een majoor, een captain en een luitenant. Onophoudelijk vliegt een enorme luchtvloot over.

Zondag 24 september

's Morgens eerst kerkdienst voor de inwoners van Heeze. Om kwart voor 12 Engelse dienst voor het leger. Een korte zeer goede dienst, waarbij zeer goed gezongen werd zonder orgelspel. Zwaar kanongebulder uit de richting Helmond. 's Middags kwamen Major d' Arcy Dawes, captain Luttrell, Lt Wilson hier brieven schrijven en thee drinken. Het kanongebulder werd steeds sterker. Bovendien werd het heel koud met hagelbuien. Mulder reed per fiets in de richting Helmond, het gedeelte ten oosten van de Zuid-Willemsvaart is genomen. In de binnenstad wordt nog gevochten. Engelse soldaten werden in de paardenstal ingekwartierd. In de bossen van het kasteel werden 's middags 4 Duitse soldaten gevangen; zij hadden zich daar 3 dagen verstopt zonder voedsel. Ook werd er één gevonden in de hooischoor bij Van den Heuvel (1).

Maandag 25 september

De troep wagens (Unit 53) ging weg laat in de namiddag. Zij waren nauwelijks weg, toen er een captain kwam om plaats te vragen voor 100 wagens en 12 officieren (Unit 84). Alles liep vlot en zij komen morgen ochtend 26 september. Er kwam bericht door, dat Helmond gedeeltelijk vrij was. Gelukkig is Mevrouw Wesselman (2) er goed afgekomen en heeft haar huis niets geleden.

Dinsdag 26 september.

Om 9 uur 's morgens begon de inkwartiering. Een 100 zware wagens. Er zijn 12 officieren bij. In de garage staat een grote wagen, die dienst doet als eetkamer voor de officieren. Er wordt gekookt in de wagenhal ernaast. Overal staan tenten; bij de tennisbaan, op de oprijlaan, in den boomgaard enz. In het tennis-huisje slaapt ook een officier. De nachten zijn al heel fris, maar zij slapen allen buiten, zolang hun manschappen buiten slapen. Het zijn allen zeer beschaafde, bescheiden mensen, die proberen geen last te veroorzaken. Des avonds kwamen er nog 2 off. voor een nacht van de Coldstream-Guards.

Woensdag 27 september

Hoorden dat de strijd om Arnhem niet al te best gaat; grote verliezen aan weerskanten; vooral E. parachutisten. De Britten houden de Waalbrug bij Nijmegen en de stad zelf. Felle strijd bij Elst en Ressen-Bemmel. In het bos bij het kasteel zitten de krijgsgevangenen achter prikkeldraad bij het huis van Van Dissel (Jachtlust). Uitgerekend daar! Het Kasteel Deurne is totaal vernietigd.

(1) De hooischoor bij Van den Heuvel. Dit is de hooischoor van de boerderij van de familie Van den Heuvel-van Doren aan de Jan Deckersstraat geweest.

(2) Mevrouw Wesselman was met de familie Van Tuyl van Serooskerken bevriend.

Anna M.E.A. Wesselman van Helmond-de Jonge van Zwijnsbergen (1858-1955). Na het overlijden van haar echtgenoot jonkheer C.F. Wesselman van Helmond in 1918 had de douairière het kasteel van Helmond, waar ze woonde, in 1921 aan de gemeente verkocht. Die liet het vervolgens verbouwen en

inrichten tot kasteelraadhuis. Douairière Wesselman van Helmond vestigde zich daarna in villa De Eikenhorst aan de Warandelaan in Helmond. Rond de bevrijding van de stad, maar vooral daarna, beleefde de buurt waar de douairière toen woonde angstige momenten. Dat kwam ook door de huisvesting van luitenant-generaal sir Miles C. Dempsey, bevelhebber van alle Britse eenheden in Europa, het 2de Britse leger. Een fragment van een getuigeverslag: Kees Jansen schrijft: De staf van generaal Dempsey kwam hier te liggen. Dempsey zetelde in de villa van meneer G. Coovels [Warandelaan 13], hier vlakbij, naast de villa van douairière Wesselman. Het wemelde van officieren die met stafkaarten liepen. In het begin ging dat best en bleef alles vrij rustig. Maar de moffen kregen daar lucht van en begonnen te bombarderen. (Uit: S. Vonk (samenstelling), Onder bescherming van de engel Gabriël. Helmondse herinneringen aan oorlog, bezetting en bevrijding, Helmond 1994, blz. 201)

Jachtlust, Boschlaan 31, destijds de woning van NSB-burgemeester E.C. van Dissel. Foto: J.J.F. de Waal

Donderdag 28 september

's Middags bezocht Caroline van Tuijll (1) hem even. Zij heeft het thuis enorm druk: haar hele huis is gevuld met E. officieren.

Vrijdag 29 september

Enorm troepenvervoer van Amerikanen door het dorp. S kreeg s middags bezoek van twee off: van de Coldstream Guards, vrienden van Lord Reay [moeilijk leesbaar, misschien ook: Lord Qeay], Captain S. kwam theedrinken. Best en Elst bevrijd.

Zaterdag 30 september

Alles gaat hier verder rustig. Kregen Engelse couranten met foto's van de vreselijke slag bij Arnhem. Het is daar wel een hel geweest. Om 9 uur s avonds onverwacht bezoek van Majoor van Houten [of: Horsten?] en Kapitein Pott, die een brief kwamen brengen van Henk van Tuijll (22) uit België. Het waren beide officieren van het Nederlandse Commando in Engeland. Zij wisten een jaar geleden uit bezet-Nederland te ontsnappen en hebben nu een opdracht te vervullen in Eindhoven voor Prins Bernhard.

(1) Caroline van Tuijll. Hiermee wordt bedoeld Carolina F.H. barones van Tuyl van Serooskerken, geboren jonkvrouw Quarles van Ufford (1887-1972), de moeder van de huidige kasteelbewoner te Heeze. Zij woonde op het kasteel van Geldrop..

Het oorlogsdagboek in het kasteel van Heeze

Heemkronijk jaar:2005, jaargang:44, nummer:1, pag:5 -11

HET OORLOGSDAGBOEK IN HET KASTEEL VAN HEEZE (2)

door: C.S. Smit en J.J.F. de Waal

Oktober 1944 was de periode van de Tweede Wereldoorlog waarin de steden en dorpen in onze omgeving al waren bevrijd: Eindhoven op 18 september, Geldrop op 19 september, Heeze, Leende en Someren op 20 september, Mierlo op 21 september, Asten op 22 september, Helmond op 25 september. Heeze, Leende en Geldrop-Mierlo lagen aan de oostelijke rand van de corridor die van 17 tot 26 september 1944 het strijdtoneel vormde van de operatie Market Garden. De oprukkende geallieerden trokken vanaf de Belgische grens in noordelijke richting naar Arnhem. De operatie Market Garden zou mislukken. De geallieerden slaagden er niet in de laatste brug in een reeks, de brug over de Neder-Rijn bij Arnhem, te ontzetten. Het deel van ons land ten noorden van de grote rivieren moest zo tot mei 1945 op zijn bevrijding wachten. In het noorden en westen, met name in de Randstad, werd de bevolking door de hongerwinter van 1944/1945 nog enkele maanden zwaar op de proef gesteld.

Het kasteel van Heeze en zijn directe omgeving werd in de maand oktober 1944 grotendeels bevolkt door ingekwartierde militairen. Het was daar een komen en gaan van geallieerden. In het kasteel was destijds ook het gemeentehuis van Heeze gevestigd. Uit het hier gepubliceerde dagboek blijkt dat het gemeentehuis van 26 tot en met 28 oktober 1944 uit het kasteel is verhuisd naar Cleyn Eimerick, de villa van dokter H.J. Kwisthout in de (Oude) Stationsstraat te Heeze, om plaats te maken voor 175 Amerikaanse officieren en manschappen.

*Cleyn Eimerick, Oude Stationsstraat 16. Op 26 oktober 1944 (zie aldaar) verhuisde het tijdelijk gemeentehuis van Heeze uit het kasteel naar deze villa.
Foto: Sjaak de Waal*

Dit gegeven is in tegenspraak met wat C.J.A. van Helvoort in zijn bijdrage "Het Gemeentewezen van Heeze" bijvoorbeeld schreef over het gemeentehuis: (1)

".... Het hele gebouw brandde tijdens de Duitse bezetting in de nacht van 2 op 3 september 1944 tot de grond toe af. Een verzetsgroep bleek hierin de hand te hebben gehad. Enkele dagen werd [van] de oude veldwachterswoning aan de Akkerstraat (thans St.-Nicasiusstraat) als gemeentehuis gebruikt en vervolgens, van 5 september tot 20 oktober '44 de linkervleugel van het kasteel. Daarna werd "Cleyne Eimerick" aan de Stationsstraat als tijdelijk gemeentehuis ingericht. Tot 12 januari 1946 is dit huis door de gemeente gebruikt met een onderbreking van enkele weken in 1945, toen een Schots regiment het gebouw vorderde en het gemeentehuis werd ondergebracht in het kantoor van de firma Vullingsh aan de Kapelstraat. Tenslotte verschaftte een groot oud notarishuis in parkachtige tuin aan de Jan Deckersstraat, welk perceel werd onteigend van de familie Sperna Weiland (2), tijdelijk onderdak. Onder architectuur van J. Magis te Helmond ontstond in deze tuin het tegenwoordige raadhuis, dat als herinnering aan de brand ook op 3 september maar nu in 1955, officieel in gebruik werd genomen...." J. Coenen wees in zijn boek over Heeze bovendien terecht op een foutieve mededeling in de hier aangehaalde tekst van het artikel van C. van Helvoort, want het gemeentehuis van Heeze was niet in de nacht van 2 op 3 september 1944 afgebrand, maar al een jaar eerder, in de nacht van 2 op 3 september 1943. (3) Zou de brand in de nacht van 2 op 3 september 1944 hebben plaatsgevonden, dan had de schrijfster van dit dagboek daar beslist melding van gemaakt. Dit is echter niet gebeurd, zoals blijkt uit het eerste deel van dit dagboek. Het was nog maar een paar dagen vóór 5 september 1944, dolle dinsdag, toen de N.S.B. in paniek raakte en de bevolking zich al voorbereidde op de bevrijding van ons land.

In het archief van het kasteel berust het afschrift van een huurovereenkomst tussen S.J. baron van Tuyll van Serooskerken met burgemeester jhr. mr. Th.W. Serraris van Heeze. Daaruit blijkt dat de huur van een deel van het kasteel voor tijdelijk gemeentehuis van Heeze op 6 september 1943 is ingegaan en zou eindigen op 5 september 1944 middernacht. In genoemd huurcontract zijn voorwaarden opgenomen voor verlenging van de overeenkomst, die gold voor drie kamers van het kasteel en het portierskamertje aan de noordzijde van de hoofdpoot.

De huurprijs bedroeg f 37,50 per maand. Voor elektra werd bovendien f 5,- per maand betaald. De akte is ondertekend door baron Samuel John van Tuyll van Serooskerken en de waarnemend burgemeester (zijn naam is onleesbaar). Naderhand heeft de baron met een potlood in rode kleur op het contract geschreven: "Vervallen door vertrek Okt. '44".

(1) Zie C.J.A. van Helvoort, 'Het Gemeentewezen van Heeze', in A. van Oirschot (red.), "Heeze", een heerlijkheid in Brabant, Heeze 1963, blz. 23-36. Het aangehaalde citaat staat op blz. 35 van deze bundel met bijdragen over de geschiedenis van de heerlijkheid. De bundel is destijds uitgegeven door onze heemkundekring bij gelegenheid van het afscheid van burgemeester M.H.

(2) In Heeze wordt of werd niet gesproken over de familie Sperna Weiland, maar over de dames Sperna Weiland, predikantsdochteren uit Bergeyk die ook werk deden in het verzet.

(3) Zie J. Coenen, Heeze. Geschiedenis van een schilderachtig dorp, Geldrop 1998, blz. 337 en noot 45 op dezelfde bladzijde.

In dit tweede deel van het dagboek wordt ook melding gemaakt van het destijds functionerende veldhospitaal ofwel militair hospitaal Providentia in Sterksel (zie bij 5 en 12 oktober):

"Eertijds een katholieke inrichting voor kinderen, lijdende aan epilepsie; door de Duitsers in beslag genomen voor school van de Hitler-Jugend." Deze feiten zijn intussen in brede kring redelijk bekend. In de genoemde instelling, Huize Providentia (het oude klooster), Albertlaan 19, te Sterksel is heden ten dage Kinderdagverblijf Soetje gevestigd. Het gebouw wordt gehuurd van Epilepsiecentrum Kempenhaeghe aan de Sterkselseweg te Heeze.

Dagboek: 1 oktober 1944 tot en met 31 oktober 1944

Zondag 1 oktober.

's Morgens na onze dienst was er Engelse dienst in het kerkje voor de militairen. (1)
's Avonds Duitse vliegtuigen boven Valkenswaard en Sterksel.

Dinsdag 3 oktober

S. stond op en ging naar beneden; ging overal om het huis rondkijken. Het ging verwonderlijk goed. Verhuisden van beneden naar boven, naar "Elba" (kamer naast de alcoofkamer) daar er bijna niets te stoken is en het zeer koud is. Vrije radio in de lucht.

Woensdag 4 oktober.

S. veel beter: hij liep 's middags naar "Jachtlust". (2) Jhr. Smits van Oyen door de Nederlandse Regering in London benoemd tot Commissaris der Koningin in bevrijd Brabant. Het is helaas nog maar een klein stukje. Omstreeks 12 uur kwam er een kleine observation plane moeilijk vliegend over de weide voor het huis, en viel of liever maakte nog net een noodlanding in het bouwland naast de zandweg. Er was slechts de piloot in die zwaar gewond was; het vliegtuig was doorzeefd van kogelgaten. De Red-Cross was er onmiddellijk bij met de dokter en de gewonde piloot werd naar Geldrop gebracht, waar de dokter bloedtransfusie toepaste. Hij hoopt hem in leven te houden.

(1) Met het kerkje wordt de kerk van de Protestantse Gemeente Heeze c.a., Kapelstraat 50, bedoeld.

(2) "Jachtlust" is de naam van de in de Boschlaan 31 gelegen villa nabij het kasteel, waar in september 1944 NSB-burgemeester E.C. van Dissel van Heeze nog woonde

*De oprijlaan met weide vóór het kasteel van Heeze.
Hier maakte een vliegtuig een noodlanding
(zie 4 oktober) en verbleven ingekwartierde
Amerikaanse militairen in tenten (zie 28 oktober).
Foto: Sjaak de Waal*

Donderdag 5 oktober

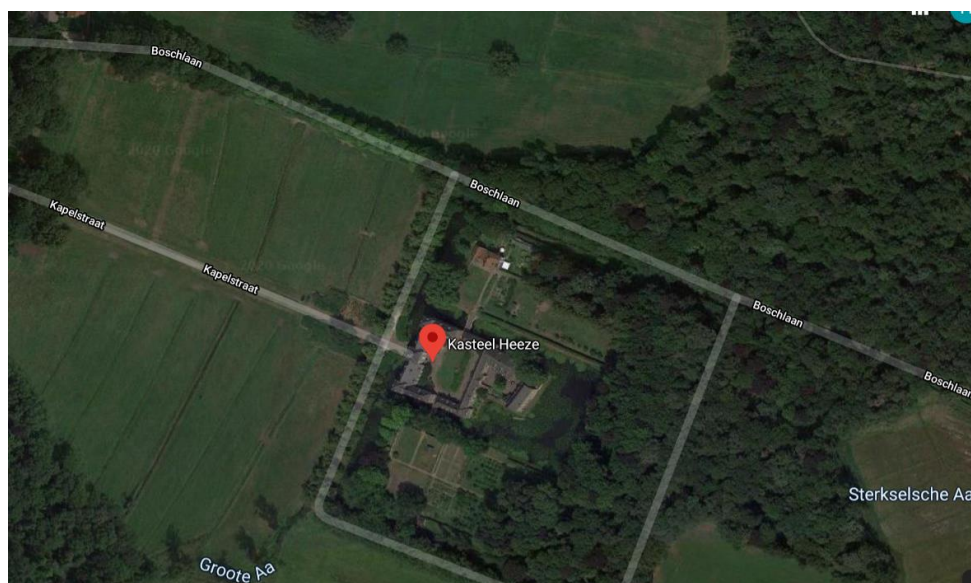
's Middags kwam de Reverend G. Tückermann (een verre bloedverwant van Tückermann-van Tuijll van Serooskerken) thee drinken. Hij is verbonden aan het veldhospitaal "Providentia" in Sterksel.

Vrijdag 6 oktober

In de Peel zijn de Amerikanen bezig kleine groepen Duitsers op te ruimen. Veel kanongebulder en heel veel E. vliegtuigen horen wij.

Zaterdag 7 oktober.

Een stroom van Amerikaanse troepen en voertuigen kwam 's middags van de Somerse weg door de Boschlaan. Zij konden niet over de kleine brug over de Aa en vestigden zich overal in het bos. Tot zelfs op de Herbertusweide sliepen zij 's nachts in de open lucht. Er kwam hier bezoek van een E. majoor-veldprediker met Van Weede, die als tolk dienst doet bij het leger.

Zondag 8 oktober.

's Morgens gingen wij naar de kerk. 's Middags wandelden wij naar het Bos om de Amerikanen te bezoeken. Voortdurend besprekingen over inkwartiering.

Maandag 9 oktober.

Steeds weer aanvragen voor inkwartiering en alles is vol. Hebben nog steeds de zieke captain Dickson in huis.

Dinsdag 10 oktober.

Door de ontzettende gietregen kunnen de mannen niet allen meer buiten slapen. Er komen een gedeelte in de mangelkamer en in de timmerwerkplaats in de tuinmanswoning. De negers slapen nog op de Herbertusweide, liefst zonder tenten.

Woensdag 11 oktober

Na de slagregen van gisteren zijn de bospaden absoluut onbegaanbaar. De zware Amerikaanse tanks hebben de wegen in rivieren veranderd. De heerlijkheid Heeze moet 30 [moeilijk leesbaar; misschien staat er: 80] zware bommen leveren voor het herstel van de spoorbrug bij Weert.

*De langs het kasteel van Heeze lopende Boschlaan (zie 7 oktober) vormt een verbinding tussen de Somerenseweg ten oosten van de dorpskom en de Kabelstraat ten noorden van de dorpskom.
Foto: Sjaak de Waal*

Donderdag 12 oktober

Brachten een bezoek aan het Militaire Hospitaal in Sterksel "Providentia". Eertijds een katholieke inrichting voor kinderen, lijdende aan epilepsie; door de Duitsers in beslag genomen voor school van de Hitler-Jugend.

De Reverend Tückerman is nu chaplain in Providentia. Hoorden dat gisteren 11 oktober Koning George VI van Engeland, Field Marshall Montgomery en Generaal Eisenhower de Engelse troepen bezochten in Eindhoven. Hedenmorgen enige bommen op Eindhoven geworpen door de Duitsers.

Huisje Providentia, het oude klooster, Albertlaan 19, Sterksel, waar tegenwoordig een kinderdagverblijf gevestigd is. In de oorlog deed Providentia dienst als school van de Hitler-Jugend en later nog als militair hospitaal (zie 5 en 12 oktober). Foto: Sjaak de Waal

Vrijdag 13 oktober.

Vanmorgen ongeveer 7 uur vertrok onze inkwartiering. Alles lijkt nu zo stil en leeg. Er wordt weer nieuwe inkwartiering verwacht. S. had een conferentie over houtleveranties voor de nieuwe spoorbrug bij Weert. Vanavond was er weer wat stroom voor het elektrische licht.

Zaterdag 14 oktober.

Enorm veel doortrekkend verkeer op de wegen.

Zondag 15 oktober.

Heel druk in de lucht. Wegen overvol. Het is bijna onmogelijk om de weg naar Geldrop per fiets te berijden. S. ging naar Helmond, maar reed een paadje langs de rails op de spoorweg.

Maandag 16 oktober.

Een kwartiermaker van het Hoofdkwartier kwam om alles op te nemen; het is te koud voor de troepen om langer buiten te liggen; officieren en manschappen moeten nu in huizen worden ondergebracht.

Woensdag 18 oktober.

Een rustige dag. Er kwamen berichten door van de grote ellende in Zuid- en Noord-Holland. De geallieerden komen langzaam vooruit in de richting Venray en in Zeeuws-Vlaanderen. Het weer is afschuwelijk en werkt hun zeer tegen.

Donderdag 19 oktober.

's Middags veel te doen, daar de hoekkamer, de Empirekamer en de Bouquetjeskamer in orde moesten gemaakt worden voor het Rode Kruis voor Engelse militairen. Alle kleden werden opgenomen en zoveel mogelijk de gordijnen weg.

Vrijdag 20 oktober.

's Avonds kwam de nieuwe inkwartiering. Voorlopig 18 man + 1 sergeant. Drie grote ambulance-wagens en enige kleinere voertuigen. Zij koken in de garage. De manschappen liggen in de grote hoekkamer; de sergeant op no 28.

Zaterdag 21 oktober.

Eindelijk een dag zonder regen. 's Morgens kwam een Amerikaans officier voor inkwartiering. Hij wilde graag 15 kamers voor bureaux hebben + een slaapkamer voor den generaal en een voor den chef van zijn staf. Het was natuurlijk onmogelijk al deze wensen te vervullen. S. had wat minder koorts. Tegen 6 uur kwam nog de kapitein en een sergeant van de inkwartiering. De captain slaapt op no 29. 's Avonds hoorden wij een D. vliegtuig en er vielen 2 bommen, die het huis deden trillen.

Zondag 22 oktober.

's Morgens was er in alle kerken in het bevrijde gedeelte van Nederland een bidstond voor het lijdende, strijdende deel van ons vaderland.

Maandag 23 oktober.

Kregen weer enige E. officieren om op te nemen hoeveel officieren hier gehuisvest konden worden. 's Middags een bezoek van majoor Beelaerts van Blokland van de Brigade "Prinses Irene". Hij was 3 jaar geleden gevluht uit Nederland. Met twee kameraden stal hij een Duits watervliegtuig, waarmee zij behouden in Engeland aankwamen na een moeilijke vlucht, daar hun makker, die de machine bestuurde, nooit met een watervliegtuig vloog. Het huis dreunde heden heftig van de zware kanonschoten; den Bosch werd heden van drie zijden aangevallen. De Canadezen vorderen goed in Zeeuws-Vlaanderen.

Dinsdag 24 oktober.

De aanval tegen den Bosch gaat door en vordert goed.

Woensdag 25 oktober.

Een gedeelte van de inkwartiering verdween; 's middags kwamen er enige licht gewonden. Een Amerikaanse commissie kwam de ruimte opnemen; zij willen hier een zeer groot aantal mensen onderbrengen. Het gemeentehuis zal dan hier weg moeten.

Donderdag 26 oktober.

Het gemeentehuis begint te verhuizen naar het huis van Dr Kwisthout, om plaats te maken voor de 170 Amerikanen, die hier moeten komen in huis.

Vrijdag 27 oktober.

Bezoek van de Amerikaanse kolonel Boland, die met zijn officieren en manschappen hier komen.

Zaterdag 28 oktober.

De Engelse unit verhuisde 's morgens. De laatste wagen van het gemeentehuis verdween. Om 2 uur kwamen de Amerikanen; officieren en manschappen 175 man. Zij werkten hard en na de thee was alles in orde. Letterlijk elk plekje vanaf de muziekkamer is ingenomen, zolders inclus. Zij hebben een prachtige uitrusting mede. De zieken liggen op de hoekkamer. In de garage wordt gekookt en gegeten. Een aantal manschappen gaf er de voorkeur aan om buiten te slapen; dus kwamen er tenten in de weide en op de laan. Tegen 6 uur een kort bezoek van de opperwachtmeester der marechaussées de Kok, die al de tijd in Engeland geweest was.

Zondag 29 oktober.

Om half 3 kwam er bericht, dat de gehele Amerikaanse unit om 5 uur moest vertrekken. Er werd enorm gewerkt en om 5 uur reed de laatste wagen de poort uit. Stil en verlaten lag het binnenplein daar na alle bedrijvigheid van de laatste dagen. De poort ging weer dicht. Dichtbij veel kanongebulder; de vijand heeft Meyel en Liesel weer genomen. 's Avonds enige vijandelijke vliegtuigen in de lucht.

Binnenplein met toegangspoort van het kasteel. "Stil en verlaten lag het binnenplein daar na alle bedrijvigheid van de laatste dagen. De deur ging weer dicht". Foto: Sjaak de Waal

Maandag 30 oktober.

Rustige dag. Men hoort voortdurend kanongebulder uit de richting Asten-Meyel.

Dinsdag 31 oktober.

Er komt weer inkwartiering; Engelse troepen of Engelse Red-Cross.

In 't dorp 8 spionnen gepakt.

Het oorlogsdagboek in het kasteel van Heeze

Heemkronijk jaar:2005, jaargang:44, nummer:2, pag:19 -25

HET OORLOGSDAGBOEK IN HET KASTEEL VAN HEEZE (3)

door: C.S. Smit en J.J.F. de Waal

Dit derde en laatste deel van het [oorlogsdagboek](#) gaat over de periode november 1944 tot en met 17 februari 1945.

Samuel John baron van Tuyll van Serooskerken in het bos achter zijn kasteel. Bron: Heeze. Geschiedenis van een schilderachtig dorp, Heeze 1998, blz. 330) J. Coenen

Samuël John van Tuyll baron van Serooskerken (Arnhem, 6 januari 1874 - Kasteel Heeze, 20 februari 1955) was een Nederlands edelman, lid van de Provinciale Staten van Noord-Brabant en kamerheer in buitengewone dienst van de Koningin. Hij was lid van de familie Van Tuyll van Serooskerken en verwierf het Kasteel Heeze in 1901 door vererving van Ursula Adèle Aurore van Tuyll van Serooskerken. Van Tuyll van Serooskerken was kamerheer in buitengewone dienst van koningin Wilhelmina. Als zodanig hield hij jachtpartijen in de bossen van het landgoed, waarbij soms ook ex-keizer Willem II en prins Hendrik aanwezig waren. Hij bleef ongehuwd en overleed op 81-jarige leeftijd en is begraven op de begraafplaats Moscowa te Arnhem. Hij liet het kasteel in 1955 na aan een achterneef: Hendrik Nicolaas van Tuyll van Serooskerken.

Kasteel van Heeze, voorgevel vanuit het noorden. Foto: Sjaak de Waal

"De oorlog schijnt goed te gaan", laat Hanny van Rosenthal-van den Bergh zich in haar dagboek bij 24 november 1944 ontvallen. Daarmee bedoelde ze natuurlijk het tegenovergestelde van wat ze schreef. Ze maakt bij 8 november 1944 melding van de verhuizing van het gemeentehuis uit villa Cleyn Eimerick van dokter H.J. Kwisthout in de Stationsstraat naar het kantoor van Vullingsh's Band-, Veter- en Elastiecfabrieken NV in de Kapelstraat. Verder ging het haar aan het hart dat er met name aan de Canadezen zoveel hout geleverd moest worden. Ze klaagt: "Er zal heel veel weg moeten van de mooie bosschen. Ook veel van Geldrop." (zie onder 20 december 1944) Hanny van Rosenthal-van den Bergh schrijft ook: "Alle bosschen langs den Somerschen weg en het Kraaien-Bosch gaan er aan." (zie onder 9 november 1944) Het Kraaienbos grensde aan de noordzijde van de Boschlaan bij het punt waar deze laan uitkomt op de Somerenseweg. Bij oudere inwoners van het dorp is dit bos nog bekend. Autochtone Heezenaar P.F. van den Heuvel (geboren in 1925) herinnert zich het Kraaienbos goed. Het wemelde er vroeger van de kraaien en kraaiennesten, vandaar de naam. Volgens Van den Heuvel ging het hier overigens niet om de in onze streken voorkomende zwarte kraaien, maar om roeken. De roek, een vogelsoort uit de familie van de kraaiachtigen, leeft uitsluitend in kolonies, terwijl gewone of zwarte en bonte kraaien meestal paren vormen. Van den Heuvel vertelde dat in zijn jeugd, toen de Sint-Jobsverering in zijn geboorteplaats nog niet verdwenen was, bedevaartgangers in de eerste helft van mei op zondag naar Heeze kwamen vanuit o.a. Geldrop, Mierlo en Someren. Van hen trokken jongelui dan ook naar het Kraaienbos om er de vogelnesten uit te halen. Heezenaren worden in carnavalstijd Kraaienvangers genoemd. De naam zou ontleend zijn aan het kraaien (juister: roeken) vangen in dit Kraaienbos bij de splitsing van de Boschlaan en de Somerenseweg.

Dagboek: 1 november 1944 tot en met 17 februari 1945

Woensdag 1 november.

Vanmiddag zijn de Engelse troepen gekomen. Alles is in beslag genomen; enige onderofficieren slapen bij de tuinbaas. Alles leek een ontzettende warboel. Maar weldra kwam er vorm in en zij hadden 's avonds alles in orde, behalve hun licht; dat komt morgen. Er zijn ruim 100 man ondergebracht. De persoonlijke uitrusting van de Amerikaanse soldaat is wel veel mooier dan van de Tommy.

Donderdag 2 november.

De inkwartiering gaat rustig zijn gang. Zij ruimen alles keurig op. 's Middags was hun licht in orde, zodat wij nu ook echt helder licht hebben in plaats van 't kleine pitje waarbij wij tot nu toe zaten; wel heerlijk! Jammer, dat de radio er niet op gaat, want die is op wisselstroom en de Engelsen hebben gelijkstroom.

Vrijdag 3 november.

Het huis is overvol; er kwamen vandaag weer 50 man bij; nergens is meer een hoekje open.

Zaterdag 4 november.

's Middags kwamen er drie heren om 12 grote bomen te kopen voor de spoorbrug bij Weert.

Zondag 5 november.

De commissie voor de brug bij Weert was met Mulder in de bossen om de grote bomen uit te zoeken. (1)

(1) Met Mulder wordt bedoeld Heimen Mulder, destijds de rentmeester van het kasteel.

Maandag 6 november.

In het bos werden de bomen gehakt voor de spoorbrug bij Weert. De wegen zijn echter zo slecht, dat de paarden geen bomen kunnen verslepen. Morgen komt er een kleine tank voor dat werk.

Dinsdag 7 november.

Rev. Tuckermann dejeunerde hier. 's Middags kwam er een captain van de Canadians spreken over een enorme houtleverantie voor oorlogsdoeleinden (1).

Woensdag 8 november.

Het gemeentehuis heeft weer moeten verhuizen; nu naar de fabriek van Vullings.

Donderdag 9 november.

Van Oldenneel (Staats-Bosbeheer) kwam voor een lange conferentie. Het bevrijdingsleger heeft enorm veel hout nodig.

(1) Hoewel in de tekst duidelijk het getal 25700 staat geschreven, lijkt dit aantal sterk overdreven. Zouden het geen 257 bomen moeten zijn geweest en zou bij de notering geen punt of komma achter het cijfer 7 vergeten zijn?

Het vroegere Kraaienbos, tegenwoordig onderdeel van de Herbertusbossen. Links de Boschlaan. Zie ook inleiding en bij 9 november. Foto: Sjaak de Waal

Zondag 12 november.

In de oorlogstoestand is een soort stilstand. Reculer pour mieux sauter? (2) 't Is te hopen. Brabant en Zeeland zijn vrij en een klein deel van Limburg.

Dinsdag 14 november.

Bezoek van 2 officieren, die nog meer kamers kwamen requireren: n.l. de muziekzaal, de grote zaal beneden, de herenkamer, en de twee kleine kamertjes in den gang naast de rookkamer. Er is een groot offensief aan den gang in de Peel en de Unit hier "Field-dressing-station I" moet de eerste verwonden opnemen. Morgen wordt met de verhuizing begonnen. Men weet op 't laatst niet meer waar de meubels blijven.

(2) Reculer pour mieux sauter is een Frans spreekwoord met de volgende betekenis in het Nederlands: Terugtrekken (een aanloop nemen) om beter te kunnen springen. Met andere woorden: Een klein voordeel opgeven om later een groter te kunnen krijgen.

Woensdag 15 november.

's Nachts heftig kanongebulder uit de richting Peel en Meyel. 's Middags werd met Engelse hulp de gehele muziekzaal uitgeruimd. Wij hebben nu boven alleen de hoekkamer (S. slaapkamer), de kleine kamer daarnaast, de alcoof-kamer en Minerva.

Donderdag 16 november.

's Morgens ongeveer half 10 begonnen 10 Eng. soldaten onder toezicht van Bertus beneden te verhuizen. Alle meubels uit de zaal en de herenkamer staan in de eetkamer, die nu tjokvol is, daar de eetkamermeubels er ook staan. Wij eten nu in het kleine kamertje naast de keuken. In de zaal staan 20 brancards. Over het parket hebben zij keurig lopers gelegd. In de herenkamer is plaats voor 12 brancards. De kachels branden er. 's Middags werden het kleine kamertje bij de rookkamer en 't kachelkamertje leeg gemaakt; dat worden bureaux.

Zaterdag 18 november.

S. blijft nog boven, behalve even beneden gedejeuneerd in het kleine kamertje naast de keuken. Er is nergens meer plaats.

Zondag 19 november.

Henk v. Tuijll kwam na de lunch even praten over zijn tocht, die hij 20 Nov. gaat maken naar Brussel; het gaat over een betrekking bij de British Army. Na de thee kwamen een E. officier en een tolk, de heer Cath van de Secret Service praten over de vergoeding van de inkwartiering. Het werd een prettige lange conversatie, S. at beneden.

Dinsdag 21 november.

Nu zijn alle kamers bij de garage ook genomen, zodat de gehele verhuizing van de Loudons ook door elkaar op de zolders ligt. Het zal een ware puzzel zijn om alles later uit te zoeken.

Woensdag 22 november.

In oneindige regenbuien gaan de dagen vrij rustig voorbij.

Donderdag 23 november.

Henk kwam met het bericht, dat hij aan het Ministerie van Oorlog (tijdelijk te Brussel) als 1e lt. jurist geplaatst is. Wat zullen wij hem hier missen.

Zaterdag 25 november.

De heer Swellengrebel kwam en vroeg om onderdak voor zijn vrouw, zichzelf en 4 kinderen. Helaas is het gehele huis hier stampvol.

Zondag 26 november.

Henk v. Tuijll dejeuneerde hier voor het laatst, daar hij maandag naar Brussel gaat. Van Weede en captain George kwamen theedrinken. Engelse kerkdienst in de grote zaal om 6 uur.

Donderdag 7 december.

Mulder ging naar Eindhoven om te trachten papieren voor de auto te krijgen, daar die in gebruik is voor de bossen en houtleveranties.

Donderdag 14 december.

's Middags wilden Ned: troepen hier 130 man inkwartieren Notabene; wij hebben nog maar 3 kamers over. Mulder verklaarde hun de onmogelijkheid van dat geval.

*Portret van "Caroline van Tuijll Geldrop" (barones Van Tuijll van Serooskerken-Quarles van Ufford) op 80-jarige leeftijd in 1967. Zie ook noot 11.
Bron: 'De geschiedenis van het kasteel Geldrop en zijn bewoners', in Heemkronijk, jrg. 36 (1997), nr. 2/3, blz. 55) Henriëtte Verbees-Wouters*

Caroline van Tuijll Geldrop. Met haar wordt bedoeld C.F.H. barones van Tuijll van Serooskerken, geboren jonkvrouw Quarles van Ufford (1887-1972), de moeder van de huidige kasteelbewoner van Heeze, mr. H.N.C. baron van Tuijll van Serooskerken. De barones (Caroline) woonde op het kasteel van Geldrop. Ze wordt verder nog genoemd bij 10 januari 1945.

Maandag 18 december.

Vliegende bom (V I) op Eindhoven; veel schade. Duitsers vallen weer in België binnen.

Dinsdag 19 december.

Moeilijkheden over de vordering van de auto, die zij niet aan S. willen laten voor de bosbouw en bosbrandweer. Inkwartiering gaat weg.

Woensdag 20 december.

Onze inkwartiering pakte in en vertrok in de morgen. De nieuwe captain kwam tegen [onleesbaar] uur met een klein gedeelte mensen. Er schijnen er 200 te komen. Op 20 december kwamen de nieuwe troepen "Signals" 8. 200 man hier en 80 in 't dorp. Drie officieren in huis.

Tegen Kerstmis (23 december) kwam het bericht, dat de Canadezen enorme houtvorderingen hadden. Er zal heel veel weg moeten van de mooie bossen. Ook veel van Geldrop.

De plaats van het Eindhovense Diaconessenhuis, waar de baron van Heeze op 10 jan. en 17 febr. 1945 werd geopereerd; tegenwoordig Dommelhof, verpleeg- en reactivatiecentrum aan de Parklaan. Foto: Sjaak de Waal

Han Nieman, juli 2020